

Hoogtepunten Holtingerveld

- 1. Havelterberg:** vanaf de ruim 15 meter hoge Havelterberg heeft u een prachtig uitzicht over het gebied. Op de zogenaamde bergweides zijn tal van bijzondere planten te vinden.
- 2. De voormalige vliegstrip:** de baan was 1400 meter lang en 80 meter breed. Dikke klinkers vormden de verharding. Na de ontmanteling zijn de duizenden klinkers gebruikt voor de wederopbouw van onder andere Rotterdam, maar verspreid in de omgeving zijn er nog klinkers terug te vinden. Op de voormalige vliegstrip zijn nu veel orchideeën te vinden.
- 3. Hunebedden D53 en D54:** de zwerfstenen zijn tijdens de voorlaatste ijstijd vanuit Scandinavië meegevoerd naar Nederland en door het trechterbekervolk gebruikt om graven van te bouwen. Het zijn de zuidelijkst gelegen hunebedden van Nederland en D53 is het op één na grootste van ons land. U vindt ze aan de voet van de Havelterberg.
- 4. Schaapskooi:** de Holtinger schaapskudde speelt een belangrijke rol in het beheer van het gebied. In de zomer trekt de herder dagelijks vanuit de schaapskooi het veld in.

Op het informatiebord bij de kooi staat waar de kudde zich bevindt.

- 5. Hangars:** op sommige plekken zijn nog duidelijk de tijdens de oorlog gebruikte openluchthangars te herkennen; langgerekte open ruimten met een wal eromheen. Vooral de hangar achter de Schaapskooi is goed zichtbaar.

Meer weten over het Holtingerveld?

Informatiecentrum Holtingerveld
Van Helomaweg 18
7971 PX Havelte
0521 - 34 12 22
www.holtingerveld.nl
X: @holtingerveld1

Nog meer beleven?

Bezoek ook de andere natuurgebieden in de streek!

Drents-Friese Wold

Buitencentrum Drents-Friese Wold
Terwisscha 6a
8426 SJ Appelscha
0516 - 46 40 20
www.np-drentsfriesewold.nl

Dwingelderveld

Bezoekerscentrum
Benderse 22
7963 RA Ruinen
0522 - 47 29 51
www.np-dwingelderveld.nl

X over het Holtingerveld: Gebruik #Holtingerveld. Vragen en opmerkingen kunt u kwijt via @Holtingerveld of @BCHoltingerveld

Colofon
Grafische vormgeving en cartografie:
Provincie Drenthe Oktober 2023
Tekst: Provincie Drenthe
Fotografie: Hans Dekker, Marketing Drenthe,
Stichting Holtinger Schaapskudde

Natuurmonumenten

Oerlandschap gekneet door ijs en oorlog ...

Al duizenden jaren zwerven er mensen door het 'oerlandschap' Holtlingerveld. Eerst om voedsel te zoeken, later om landbouw te bedrijven. Tegenwoordig waarderen we het Holtlingerveld als speciaal natuurgebied met een unieke geschiedenis, waar u even op adem kunt komen. U ontdekt er tal van bijzondere planten en dieren.

IJs vormde het landschap

Tijdens de voorlaatste ijstijd duwden ijskappen uit het hoge noorden zand en stenen voor zich uit en vermaalden dit tot keileem. Zo stuwden ze de bodem op en is de Havelterberg ontstaan. Ook is er een laag keileem achtergebleven. Deze keileem zorgt voor bijzondere flora en fauna in het gebied. Op de 'bergweides' van de Havelterberg groeien bijvoorbeeld meer zeldzame planten dan waar ook in Drenthe. U vindt er onder andere valkruid, bochtige klaver, knollathyrus, kleine bevernel, maanvaren en fraai hertshooi.

De oorlog veranderde het landschap

Nederland had rond 1920 plannen om op de 'berg' een tweede Schiphol aan te leggen, maar door de crisis ten gevolge van de Eerste Wereldoorlog werden deze plannen niet uitgevoerd. Tijdens de Tweede Wereldoorlog gebruikten de Duitse bezetters deze plannen om daadwerkelijk een militair vliegveld aan te leggen.

In de nadagen van de oorlog is het vliegveld, gebombardeerd door de geallieerden. Dit heeft er mede toe geleid dat hier een rijke flora en fauna is ontstaan. Het hele terrein is namelijk bezaaid met bomkraters. In sommige daarvan blijft water staan en die poeltjes vormen nu voortplantingsgebieden voor amfibieën, zoals de kamsalamander. Bij de aanleg van het vliegveld kwam bovendien relatief kalkrijke keileem aan de oppervlakte te liggen. Daardoor is de voormalige vliegstrip na de oorlog een orchideeënparadijs geworden, waar ook veel dagvlinders te vinden zijn. "Onbedoeld zorgde de oorlog zo voor het ontstaan van unieke natuur."

Natura 2000

Het Holtlingerveld is opgenomen in Natura 2000, het Europese netwerk van zeer bijzondere natuurgebieden. Het doel van dit netwerk is om de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen. Deze status zorgt ervoor dat stuifzanden, vennen, vochtige heide, heischrale graslanden, hoogveen en oude eikenbossen extra bescherming krijgen. Ook zijn er twee diersoorten die extra bescherming krijgen: de kamsalamander en de gevlekte witsnuitlibel.

Beheer

De Holtinger schaapskudde begraast delen van de heide en de graslanden, zodat ze niet dichtgroeien met bomen en struiken. Heischraal grasland wordt gemaaid en kleine stukjes vochtige heide worden geplagd. In sommige bossen kappen de natuurbeheerders bomen om een evenwichtige opbouw van het bos te krijgen.

Drie unieke natuurgebieden

Op een steenworp afstand van het Holtlingerveld liggen twee Nationale Parken: Dwingelderveld en Drents-Friese Wold. Dit zijn eveneens Natura 2000 gebieden. Het Dwingelderveld is het grootste aaneengesloten natte heidegebied in West-Europa. Het Drents-Friese Wold is met ruim 7.000 hectare bos, heide, stuifzand en beekdalgraslanden een van de grootste natuurgebieden van Nederland. Samen met de dorpen in het gebied met hun bijzondere cultuurhistorie, vormen de drie natuurgebieden een geweldige plek om de verhalen van het ontstaan van het Nederlandse landschap te ontdekken.

Toegangspoort Holtlingerveld

Vanaf de Toegangspoort valt van alles te beleven en ontdek het verhaal van dit unieke gebied. Bij het Toeristisch Informatiepunt, dat in het glazen gebouw gevestigd is, vertellen ze graag hoe u het gebied zelf kunt gaan ontdekken. U vindt er wandel- en fietsroutes en kunt er terecht met al uw vragen. In Brasserie Oer kunt u terecht voor een hapje en een drankje. Speciaal voor kinderen is er buiten een natuurspeelplaats aangelegd. Iets verder naar achteren vindt u rond de schaapskooi nog meer informatie over het beheer van het gebied.

Openingstijden

Kijk voor de actuele openingstijden op www.holtlingerveld.nl

Adresgegevens Toegangspoort en parkeerterrein

Van Helomaweg 18, Havelte

Tips

Activiteiten

De Activiteiten zijn te vinden op de website van het Holtlingerveld of in de evenementenkalender van www.drenthe.nl.

Speciaal voor kinderen is er een Mammoetspoor en een Dierenvriendjespad uitgezet. De route is bij de TIP te koop.

Wandelen

- **Hunebedroute:** 2,75 kilometer, rode pijlen. Deze route gaat naar het hoogste punt, waarvandaan

u een mooi uitzicht heeft op het Holtlingerveld en de twee hunebedden. Onderweg komt u langs bomkraters, grafheuvels en het aardkundig monument.

- **Flardenroute:** 3,1 kilometer. Tijdens deze wandeling van ongeveer een uur luistert u op een aantal plaatsen naar flarden uit het verleden. Maak bijvoorbeeld de jacht mee van een groep rendierjagers. Een spannend avontuur! De flardenroute is te vinden in de app IZI trav.

- **IJsroute:** 6,3 kilometer, blauwe pijlen. Op deze route treft u landschappen aan die hun bestaan te danken hebben aan de ijstijden.
- **Oorlogroute:** 9 kilometer, groene pijlen. De Tweede Wereldoorlog heeft het landschap van het Holtlingerveld ingrijpend veranderd. De route voert u langs hangars, bomkraters, een grote startbaan en over diverse rolbanen.

Fietsen

In het Holtlingerveld liggen tientallen kilometers fietspad, variërend van smalle schelpenpaden tot brede betonpaden. Onderweg zijn er voldoende picknickplaatsen en bankjes. Ook is er op de parkeerplaats een speciale wasplaats, waar mountainbikes gereinigd kunnen worden.

Met de fietsknooppunten planner van de ANWB zet u eenvoudig uw eigen route uit. We adviseren te starten bij knooppunt 10 Havelte, omdat hier parkeergelegenheid is.

Ruiteren

De Ruiterroutes worden gewijzigd. Kijk op www.holtlingerveld.nl/routes/ruiters voor actuele informatie.

Met de hond op pad

Het Holtlingerveld is met name op zon- en feestdagen een druk bezocht gebied. Op enkele plaatsen mogen honden los. Buiten deze loslooproutes moeten honden aan de lijn. Honden moeten wel, net als mensen, op de wegen en paden blijven. Zorg dat u hond andere bezoekers niet lastig valt.

En onderschat de schade van snuffelende honden op broedvogels, schapen en jonge dieren niet. Luistert uw hond (nog) niet zo goed, hou deze dan van maart tot augustus (en bij strenge vorst) in ieder geval aan de lijn.

Kijk op
www.holtlingerveld.nl
voor actuele informatie over activiteiten
en ontwikkelingen.